

G. Szabó Dániel:
Tilos ketrechen tartani a vádlottakat Oroszországban

Nem lehet többé fémketreche zárni az előzetes letartóztatásban lévő vádlottakat az orosz bírósági tárgyalásokon, mert a strasbourgi bíróság Nagytanácsa szerint ez megalázó bánásmód. A két férfit erőszakos bűncselekményekkel vádolták meg 12 éve, mindkettejük büntetőügye több mint hat évig tartott. Egyiküket minden vád alól felmentették, a másik férfit egy vádpontban találták bűnösnek. Oroszországot az eljárás hossza miatt is elmarasztalták (6. cikk).

Nem foglalkozom az érveléssel, de amúgy nem értek egyet vele

Az indítványozók szerint Oroszországban minden egyes vádlottat, akit előzetes letartóztatásba helyeztek, minden tárgyaláson fémketrechen tartanak, ami szerintük megalázó bánásmód.

Az orosz állam azzal védekezett, hogy a nem túl tágas fémketrec (a konkrét ügyben 1,5-ször 2,5 méteres) a bírósági tárgyalás rendjének fenntartása és a szökés megakadályozása miatt szükséges. Így lehet megakadályozni, hogy a vádlottak kárt tegyenek másokban, illetve hogy a hallgatóság, vagy a sértettek sérülést okozzanak a vádlottaknak. Arra is hivatkoztak, hogy a két férfit súlyos, erőszakos bűncselekményekkel vádolták meg, ezért volt fontos a ketrechen tartásuk.

Mivel az Emberi Jogok Európai Egyezmény 3. cikke (kínzás és embertelen vagy megalázó bánásmód tilalma) abszolút tilalmat fogalmaz meg, nincs lehetőség kimentésre: semmilyen körülmény nem indokolhatja a megalázó bánásmódot. A bíróság az ítéletben ezért leszögezte, hogy:

A Bíróság nem foglalkozik azzal, hogy a ketrecek alkalmazása ... a konkrét körülmények alapján valaha is igazolható lenne a 3. Cikk alapján, ahogyan azt a[z orosz] Kormány a beadványában meg akarta mutatni az állítólagos biztonsági kockázatokra való utalással.¹

Ettől függetlenül a bíróság mégis részletesen kifejtette, hogy miért nincs igaza az orosz államnak abban, hogy a tárgyalóterem rendjének fenntartása érdekében szükséges a terheltek ketrechen tartása. Az előbb idézett mondat után rögtön ez következik:

Ez utóbbival kapcsolatban, mindenesetre, a Bíróság nem fogadja el, hogy egy ilyen fenyegetés fennállt volna.²

A bíróság szerint az orosz bíróságok sosem foglalkoztak azzal, hogy a vádlottak tényleg veszélyesek-e, nem vizsgálták a vádlottak személyiségét és az sem volt elegendő indok a bíróság szerint, hogy korábban erőszakos cselekmények miatt már el voltak ítélve.

¹ *Svinarenko and Slyadnev v. Russia* No. 32541/08 and 43441/08 (17 July 2014), 137. bekezdés első mondata, a szerző fordítása.

² Uo. 137. bekezdés második mondata, a szerző fordítása.

A Nagytanács felhívta a figyelmet arra, hogy korábban több ügyben foglalkozott már a bíróság a ketrecben tartott vádlottak ügyével, ezekben kimondták, hogy semmi sem indokol egy ilyen szintű biztonsági intézkedést. Egy korábbi ügyben pedig, a bíróság nem találta jogsértőnek a ketrec alkalmazását.

Talán nem véletlen, hogy a Nagytanács befogadta az orosz kormány kérelmét, és foglalkozott az ügygel, de ennek oka semmiképp sem az, hogy egyetértett volna az orosz érvekkel. Sokkal valószínűbb, hogy pontot szeretett volna tenni a kérdés végére (figyelembe véve az egymással ellentétes ítéleteket is).

A nagytanácsi ítéletben a bíróság többször hangsúlyozta a 3. cikk abszolút jellegét, ennek oka lehet az is, hogy a korábbi ítéletekben mérlegelte a bíróság a ketrecek szükségességét. Több bíró is fűzött párhuzamos indoklást a döntéshez, amiben azt kifogásolták, hogy a bíróság még ebben az ítéletben sem tette eléggé egyértelművé, hogy a kínzás tilalma minden körülmények között abszolút, ezért értelmetlen azon elgondolkodni, hogy milyen indokok szólnak mellette, miért szükséges a ketrecek használata.

George Nicolaou ciprusi és Helen Keller svájci bíró azt kifogásolta, hogy a bíróság túl hosszan foglalkozott azzal, hogy a ketrecek előíró jogszabály nem volt megfelelő. Ezzel szerintük ugyanis *a contrario* azt a látszatot keltheti az ítélet, mintha megfelelő jogszabályok alapján elfogadható lenne a ketrechasználat. Johannes Silvis holland bíró szerint pedig miután a bíróság kimondta, hogy a ketrecek használata megalázó bánásmódnak minősül (tehát a 3. cikk tilalma alá esik), felesleges volt egy későbbi bekezdésben külön leírni, hogy a ketrecek használatát a jelen esetben nem lehetett megindokolni. “Hogyan lehetett volna? ... A 3. Cikk abszolút jogokat biztosít. ... Csak megfontolni egy ilyen lehetőséget, még ha itt a Bíróság nemleges választ ad is, gyengítheti azt, ahogyan az abszolút jogokat értelmezi” – írta.³

Tényleg ártatlannak tűnik, akit egy titkos rendelet alapján tartanak ketrecben?

A bíróság egyetértett a beadványozókkal, hogy a ketrecben tartásuk aláássa az ártatlanság vélelmét. A bíróság tagjai, a tanúk és a nyilvánosság is úgy látja őket, mintha már bűnözők lennének. Ez csökkenteti annak lehetőségét, hogy a bíróság valóban pártatlan és igazságos ítéletet hozzon.

Külön érdekes, hogy a ketrecekről egy nem nyilvános közös igazságügyi, belügyi miniszteri és legfelsőbb bírósági körlevél szólt. A bíróság szerint ez már önmagában is problémás volt, mert egy “demokratikus társadalomban” rendkívül fontos, hogy a jogszabályokat meg lehessen ismerni. Ez volt egyébként az a jogszabályalkotási probléma, amire a különvéleményükben Nicolaou Keller bíró utaltak.

---

³ Silvis bíró különvéleménye, második bekezdés, a szerző fordítása.

A statisztika szerint messze a legtöbbször Oroszországot marasztalja el a bíróság kínzás tilalma miatt. 2013-ban például 11 kínzás tilalma miatti elmarasztalásból 7 volt orosz ügy.⁴

Szovjet módszer

Az ítéletből kiderül az is, hogy az orosz állam szerint először 1992-ben alkalmazták a fémketrecet egy gyilkos védelme érdekében. Őt a hozzátartozók agressziójától kellett megvédeni. Az oroszok érvelését (hogy a ketrec a szökések, erőszakos cselekmények megakadályozása érdekében fontos) némileg gyengítette, hogy a statisztika szerint egy évben sem volt 7-nél több szökés, vagy erőszakos cselekmény a bíróságokon. A kormány szerint ezek a számok a ketrecek nélkül magasabbak lettek volna.

A bíróság összegyűjtötte, hogy az Európa Tanács mely országaiban használnak vagy használtak fémketrecek. Örményországban, Azerbajdzsánban, Grúziában, Moldovában és Ukrajnában volt standard eljárás az előzetes letartóztatásban lévő vádlottak ketrecben tartása. Örményország és Grúzia felszámolta ezt a gyakorlatot, Moldova és Ukrajna pedig most van ebben a folyamatban, itt fémaablakos kis szobácskákra cserélik a ketreceket. Néhány fémketrecet üvegre cseréltek Azerbajdzsánban is. Albániában, Szerbiában, Franciaországban és Lettországon bizonyos körülmények között lehetséges a vádlottak ketrecben, vagy üvegaablakos külön helyiségben tartása, míg Olaszországban beszüntették ezt a gyakorlatot, amit a 80-as években a maffia- és terrorperekben vezettek be.

---

⁴ *Violations by Article and by States*, 2013. Elérhető: http://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_2013_ENG.pdf (Letöltve: 2014. 11. 10.).